

Fællesskabende processer i og på tværs af civilsamfund og kommune

*Af Dorethe Bjergkilde, Marie Aakjær og Eva Pallesen *)*

A. Introduktion

Denne særudgave af Samfundslederskab i Skandinavien sætter fokus på fællesskab og fællesskabelse som et aktuelt samfundsfænomen, der får stigende opmærksomhed. Fællesskabelse ses både som en løsning på velfærdsproblematikker som fx ensomhed, marginalisering og personlige udfordringer, samt som et middel til at styrke fælles læring og samarbejde i og på tværs af civile og kommunale organiseringer. Både at deltage i et fællesskab og at være med til at facilitere et fællesskab på tværs af sektorer anses af både kommunale og frivillige aktører i en styringssammenhæng som en af vejene til et bedre, mere meningsfuldt og værdigt liv (Ziegler & Adelskov, 2019). Ligeledes forskes der aktivt i, hvordan deltagelse i forskellige praksisfællesskaber kan overskride samfundsmæssige marginale positioner (Christensen, 2020; Görlich et al., 2019; Mørck & Munkholm, 2016). Der peges på, at fællesskabende praksisser kan forebygge aktuelle tendenser til social og etnisk polarisering (Mørck et al., 2022; Shapiro & Jørgensen, 2021). Inden for arbejds- og uddannelsesområdet forskers der også i fællesskabelse som en potentiel faglig metode

*) Dorethe Bjergkilde er lektor, ph.d.; Eva Pallesen er docent, ph.d.; og Marie Aakjær er docent, ph.d., ved Professionshøjskolen Absalon, Center for Ledelse og Organisering.

til at fremme læring og samarbejde (Bjergkilde, 2021; Munkholm, 2020). I dette særnummer undersøges overskridelse af deltagerpositioner og indgåelse i nye og lærerige fællesskaber og samarbejder. Vi har afgrænset fokus til samarbejder og fællesskaber, som udspiller sig i og på tværs af civilsamfund og kommune, hvor vi udforsker, hvad der muliggør, understøtter og udfordrer de fællesskabende processer.

Dette særnummer bygger videre på et første særnummer, som blev udgivet i 2022, årg.37, nr.2, (se (M. K. Aakjær et al., 2021; M. Aakjær & Pallesen, 2020; Pedersen et al., 2022)).

Her blev det i et større samfundsmæssigt perspektiv undersøgt, hvorledes fænomenet fællesskabet har udviklet sig over tid, hvorledes lokale fællesskabende forbindelser mellem mennesker, steder og begivenheder understøttes og genskabes over tid, samt hvilke barrierer for fællesskabelse som henholdsvis kommunale, socialøkonomiske og uddannelsesmæssige aktører på forskellige vis støder på. I dette andet særnummer går vi empirisk endnu tættere på de fællesskabende elementer og dynamikker og anlægger et mikroperspektiv. Vi undersøger her, hvordan fællesskaber bliver til i det levede liv, hvilke deltagelsespositioner der bliver mulige, og hvordan samarbejdet mellem civilsamfund og kommune kan udfordres i praksis. Det empiriske grundlag stammer fra projektet 'Velfærdsinnovation mellem kommune og civilsamfund', et projekt støttet af Velux-fonden.

Som i det tidligere nummer er vi inspireret af en procesteoretisk tilgang. Det betyder, at vi ikke tænker fællesskabelse eller fællesskaber som en stabil enhed. Vi er derimod mere interesseret i at undersøge de fællesskabende processer, som er ved at blive til, hvor deltagerne begynder at opleve en relationel forbundethed, som er på vej til at blive indlejret i sproglige, materielle og følelsesmæssige praksisser, og som fordrer gentagelser og reaktualiseringer for at kunne fastholde oplevelsen af et fællesskab (Barad, 2007; Butler, 2010; Deleuze & Guattari, 2013; Weick et al., 2005; Whitehead, 1985).

Derfor tænker vi fællesskab som noget midlertidigt kropsligt oplevet, og fællesskabelse som noget, der hele tiden er ved at blive til, og som kræver en vedvarende reaktualisering for at opnå en midlertidig stabilisering.

B. Introduktion til særnummerets bidrag: fællesskabelse

Vi går tæt på den empiriske praksis med andre teoretiske optikker end i første særnummer. Dorethe Bjergkilde og Eva Pallesen undersøger empirisk i den første artikel **"Fællesskabende samarbejder**

og deltagelsespositioner – udforskning af tilblivelser, udeblivelser og opløsninger”, hvad der udspiller sig i 'overgangene', hvor nye fællesskaber og deltagelsespositioner er ved at blive til. Forfatterne sætter fokus på de muligheder og udfordringer, som opstår undervejs, samt på hvad der betinger, om et nyt fællesskab og nye deltagerpositioner kan blive til – eller omvendt opløses.

Artiklen tager afsæt i procesontologi og anvender begreber fra affekt- og liminalitetsstudier. I analysen udforskes balanceringen og afstemningen mellem de affektive og følelsesmæssige processer, som intensiveres i de fællesskabende processer og de åbnende og stabiliserende processer, der opstår undervejs i tilblivelsen af nye potentielle fællesskaber. Artiklen tilbyder indsigt i de dynamikker, som er medkonstituerende for deltagelsespositioner og fællesskaber i og på tværs af civilsamfund og kommune, og hvilken betydning det får for praksisaktørernes arbejde. I den anden artikel **”At forstå og understøtte fællesskabers tilblivelse – meningsskabelse, materialitet og begær”** undersøger Lonni Hall, Tine Murphy og Eva Pallesen empirisk fællesskabelse som proces. Studiet udfoldes ved hjælp af to processteoretiske begrebstråde sensemaking-organisering-enactment (Murphy, 2015) og begær-begivenhed-materialitet (Hall, 2017) inspireret af henholdsvis Weick og Deleuze. Analysen peger på, at fællesskabelse kan begribes som et fænomen drevet af intensivering af gensidigt enactment og af materielle og narrative tråde til verden udenfor og til tidligere fællesskaber. Ambitionen med artiklen er således at undersøge og lære mere om, hvordan fællesskabende begivenheder tager retning og form gennem begær og meningsskabelse. På baggrund af denne indsigt formulerer artiklen opmærksomheder, som er vigtige for, hvordan man kan understøtte fællesskabelse i praksis. Disse omfatter aktivitet, rum, stemninger, værtsskab og fælles fortællinger, som understreger, hvordan fællesskabet bliver til i gensidige hverdagshandlinger.

Referencer

- Aakjær, M., Bjergkilde, D., & Pallesen, E. (2021). Fællesskabelse - opbrud, nedbrud eller nybrud i organisering af velfærd mellem kommune og civilsamfund. *Samfundslederskab i Skandinavien*, 37 (2), 80-89. <https://doi.org/10.22439/sis.v37i2.6594>
- Aakjær, M., & Pallesen, E. (2020). Ledelse af fællesskabelse. *Samfundslederskab i Skandinavien*, 35(1), 55-78. <https://doi.org/10.22439/sis.v35i1.5921>
- Barad, K. (2007). *Meeting the universe halfway: quantum physics and the entanglement of matter and meaning*. Duke University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv12101zq>
- Bjergkilde, D. (2019). Du rykker dig, når du bliver udfordret. Følelses- og motivationsarbejde som strategi for forandringsprocesser. I K. Kousholt, M. Nissen, & J. Krejlser (Red.), *At skulle ville. Om motivationsarbejde og motivationens tilblivelse og effekter* (s. 69-90).

Bjergkilde, D. (2021). Ledelse og organisering af fællesskabende forandringsprocesser i folkeskolen. Læsninger af tilblivelser, tærskler og fravær i skolen: Ph.d. afhandling. Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse. Aarhus Universitet.

Butler, J. (2010). PERFORMATIVE AGENCY. *Journal of Cultural Economy*, 3(2), 147-161. <https://doi.org/10.1080/17530350.2010.494117>

Christensen, M. (2020). Ny udsathed i ungdomslivet. *Tidsskrift for Professionsstudier*, 16(31), 142-144. <https://doi.org/10.7146/TFP.v16i31.122767>

Deleuze, G., & Guattari, F. (2013). *A thousand plateaus* (First edit). Bloomsbury.

Görlich, A., Pless, M., Katznelson, N., & Graversen, L. (2019). *Ny udsathed i ungdomslivet: 11 forskere om den stigende mistroivsel blandt unge*. Hans Reitzels Forlag.

Hall, L. (2017). *Ledelse på læringsudbytte : en analytisk begrebssættelse af ledelse på læringsudbytte tæt på levet ledelsesliv : ph.d.-afhandling*. DPU - Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet.

Mørck, L. L., & Munkholm, M. (2016). *Social praksisteoretiske analyser af unge i partnerskaber*. København: SPUK Udgiven i serie med *Unge i Partnerskaber-Veje ud i Virkeligheden*.

Mørck, L. L., Schwartz, I., & Christensen, T. W. (2022). *Fællesskabende praksisser. I Fællesskabende praksisser*. Frydenlund Academic.

Munkholm, M. (2020). *Faglig elevsubjektivering: om at blive til i skolelivets fællesskaber, når læringsmål er til stede*.

Murphy, T. (2015). *Sensemaking: Introduktion til Karl Weick*.

Pedersen, F. V., Raecke, C., Mølager, R., Kolbjørn, L., & Mariegård, S. (2022). Fællesskaber mellem kommune og civilsamfund: De fem vigtigste barrierer-og det fælles håb. *Samfundslederskab i Skandinavien*, 37(2), 90-103. <https://doi.org/10.22439/sis.v37i2.6595>

Shapiro, D. K., & Jørgensen, R. E. (2021). Lokale integrationsprojekter som flertydige fællesskaber: Prekær inklusion og nye perspektiver på socialt arbejde i civilsamfundet. I *Fællesskabende praksisser*.

Weick, K. E., Sutcliffe, K. M., & Obstfeld, D. (2005). Organizing and the process of sensemaking. *Organization Science*, 16(4), 409-421. <https://doi.org/10.1287/orsc.1050.0133>

Whitehead, A. N. (1985). *Process and reality: an essay in cosmology: Gifford lectures delivered in the University of Edinburgh during the session 1927-28*. Corrected edition. I *Gifford lectures; 1927-28*. The Free Press.

Ziegler, M., & Adelskov, T. (2019). Vi er fælles om fremtidens velfærd. *Tidsskrift for Arbejdsliv*, 21(4). <https://doi.org/10.7146/tfa.v21i4.118067>